

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioann. Jonstoni|| Historiae Natvralis|| De|| Exangvibvs|| Aqvaticis|| Libri IV||

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLXVII.

VD18 90529022

Titvlvs II. De Mollibvs In Specie.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11100

De *sensibus* nullum est dubium. Dormire et somniare apud Aristotelem habemus.

genera si excipias. Succum salsum exiguum crudum copiosum habere scripsit Galenus. Flatus parere, elixataque probiora effici, quod humor noxius eluatur, Diphilus. Ova an aliquando in cibo fuerint, dubium.

Galen. l. de boni et mali succi cibis.

Ufus. *Arist. H. A. l. 4. c. 14. Arist. de Gen. l. 1. c. 19.*

Apponebantur olim mensis; et probabantur maxime gravida. Nec nunc a culina exulant, quaedam Polyporum

TITVLVS II.

DE MOLLIBVS IN SPECIE.

CAPVT I.

De Polypo.

Tab. I. r. *Arouand. Exangu. l. 1. c. 2.*

TANTVM de Molluscis in genere sufficiat, jam in specie de iis agemus. Numerantur autem inter ea, *Polypus, Sepia, Loligo*, quibus *Leporem marinum* adijcimus.

ambulandum utiles, quorum medii quatuor habentur maximi, ut bina saepe cubita superent, cum acetabulorum ordine duplici, quibus orbis admovent; reliqui quatuor, duo superne, totidem inferne, minimi.

Arist. de part. l. 4. c. 9.

Nomen.

Polypus, qui pro ratione Dialectorum, *πολύπους, πάλυπος, πέλυπος, πόλυπος*, et *πόλυψ* vocatur, a multitudine pedum, nomen fortitus est. Antiphylus Byzantius in quodam Epigrammate *πελυπόδη* dixit. Lacones *ἀνόσειον*, alii *όνον*, seu asinum marinum, infimae aetatis Graeci Octapodia, seu Octapodos vocaverunt.

A quibusdam brachia, ab aliis, *Crura, Cirri*, a Plinio barbae, vocantur. Acetabula Aristoteles *πλεκτόνας*, alii *κοτυληθόνας*, Antiphilus Byzantius *ελκίνας*, Antipater Thetталus *πλοχμές*, Ovidius flagella, dixere, *πρήθμα* a Hesychio et Varino dici, nonnulli credidere, alii id capiti tribuunt. *Dorsum*, Plinius partem laevem appellat, a qua acetabulorum ordo inchoatur. *Cervicem*, habet imbecillam, cum premitur. *Pinnulam* ipsi angustam, de medio ortam, quod parvum habeat alveum, quem pedibus suis dirigere possit, Aristoteles tribuit. Plinius ob eandem causam, habere negat. Tam esse exiguum, ut minime aut vix conspici possit, experientia didicimus. *Fistula* ipsi in dorso, cava, qua mare transmittit: eamque modo in dextram partem, modo in sinistram transfert. *Rostrum* Psittaci, si Scaligero et Bellonio, fides. *Cutis* nulla, quamvis Bellonius pedes cute contegi reliquerit. *Caro* alba, cavernosa, meatuumque plena, quod apud Galenum et Plutarchum legimus.

Descriptio.

Descriptionem quod attinet, *Ventrem* tum figura tum tactu, cum Sepiis similem habere, stomachum nimirum five gulam ab ore praelongam, quam ingluvies excipit; tum ventrem conjungi, ac intestinum simplex ventri annecti, et usque ad exitum tendere, Aristoteles prodidit. *Cerebrum* in dissecto duplex conspici, citat ex Aristotele Athenaeus, qui et *atramentum* ejus subrufum esse, et in vesica, quam *μήκων* vocant, quoque supra ventrem, auctoribus Aeliano et Scholiaste in Aristophanem, sita est, contineri, scribit, minusque hujus quam Sepiam, et quidem ad mutum habere, quod brachia habeat coloremque mutet, ubi amissum est, accrescere, et nunquam ejus copia desit, Aristoteles addidit.

In mari Adriatico sunt frequentissimi. Thafus et Caria optimos, Corcyra magnos alit. In exterioribus Cartejae locis ad talenti pondus accedere, Strabo scribit. In Ponto Euxino non reperiuntur magni, si Oppianum sequimur: circa Hellepontum nulli, quod hoc mare ad Boream spectans

Arist. H. A. l. 4. c. 9.

Aristot. de part. l. 2. c. 8.

Athen. Diosoph. l. 7.

Aristot. de part. l. 4. c. 5.

Arist. H. A. l. 9. c. 37.

Athen. Diopn. l. 7.

Arist. H. A. l. 4. c. 1.

Plin. H. N. l. 9. c. 29.

Scalig. Exerc. 218. Bellon. Observ. l. 1. c. 14.

Galen. de sympt. caus. l. 3. Locus. Plut. qu. natur. 19. Athen. l. 7.

Strabo Geogr. l. 3. Oppian. Hal. l. 1.

Arist. H. A. 1. 8. c. 2. *Viētus.* *Aelian. H.* A. 1. c. 32. spectans imbris fere sit obnoxium. *Viētus* ipsis carnes conchularum, quas complexu crinium frangunt: itaque praeiacentibus testis cubilia eorum deprehenduntur; Carabi, Cancrī, Paguri, Locustae, quarum carnes quandoque exsugunt, et succum exhauriunt; salsamenta, et pisces. Haec omnia tanta aviditate devorant, ut ne a proprio quidem genere abstineant, et si Aeliano fides est, qui minores retibus inclusi capiuntur, majorum esca fiunt. Humanas vero carnes imprimis appetunt. Et refert Trebius Niger apud Plinium, ad conficiendum hominem, in aqua, nullum hoc atrocius esse animal, luctari complexu atque sorbere, et numerofo luctu detrahere, ac in naufragos urinantes impetum facere. Depascere et arborum fructus, in sicum aestivo tempore egressos, certum. Ex plantis autem olea maxime delectari ejusque truncum flagellis saepissime amplecti, praeter Athenaeum, Oppianus prodidit. Ficis ad mare natis affigi, et fructum mandere, ex Clearcho habemus. An brachia sua tempore penuriae, sub brumam comedant, quae rursus renascantur, dubium quidem est, a maximis tamen auctoribus, Alcaeo, Diphilo, Hesiodo, Oppiano, et Aeliano, affirmatur, hinc *κολοβόποδας* dici Johanni Grammatico ajunt. At Aristoteles, Plutarchus id falsum censent, et ille, aliquos sua brachia a congris habere, addit. Distingui *Sexu*, nullum dubium, et Marem a foemina differre, quod ille capite est productiore, et brachio suo gerit, quod genitalis speciem referat, in quo duo amplissima acetabula habentur. Nervo id quasi constare, porrectum ad medium usque brachium confirmant, totumque nari foeminae annexi. Athenaeus, acutius et solum albicans esse, parte sui extrema bifurcatum, dorsoque annexum tradit. Plinius forte *caudam* vocat.

Athen. Diprof. 1. 7. *Generatio.* De *Coitu* ipsorum hoc scimus, cum latent, (conduntur autem binis mensibus) idque hyeme coire, et ova parere. Os ori, acetabula acetabulis componunt. Cum eo, quod vocant caput, in terram reclinato, unus invitetur, brachiaque pandat, alter, passis item flagellis, adaptat sese ita, ut acetabula continentur. Edunt ova et quidem verno tempore, fistula. De Ovis ita Aristoteles. Deponunt aut in cavernis aut in testis, aliove cavo loco simile quiddam labruscae cirrulis, et candidae populi fructui. Edita ova dependent ab ambientibus specuum parietibus, tanta copia, ut exemta, vas impleant longe majus, quam caput ipsius, in quo ipsa continebantur. His quinquagesimo demum die disruptis, pusilli polypi generantur: et magno agmine serpunt, phalangiorum more. Ac quanquam non omnibus membrorum singulorum natura conspicua est: tota tamen apparet forma. Multi autem propterea quod invalidi sint, pereunt. Adeo vero aliquando exigui reperti sunt, ut nihil haberent discretum; caetera discreti moverentur. Quod ita brevissime Plinius. *Polypi vere pariunt ova tortili simulata pampino, tanta foecunditate, ut multitudinem ovorum cuncti recipiant cavo capitis, quo praegnantem tulere. Excludunt quinquagesimo die, e quibus multa propter numerum intercidunt.* Polypus foemina modo incubat ovis, modo cavernam cancellato brachiorum implexu claudit. Artificiose haec extracta, et circumjecta concharum tenuiorum et scabrarum congeries velut lorica dura erigitur. De *Aetate* haec apud Aristotelem legimus. *Paucissima genera Polyporum biennium vivunt. Natura enim facile contabescit. Argumento est. Pressus enim, aliquid semper emittit, ac tandem evanescit. Patiuntur hoc foeminae, post partum magis, ac stupidae fiunt, neque fluctibus agitatae sentiunt. Facile quoque ab urinantibus manu capiuntur. Mucosae quoque evadunt, neque ad venandum consistere queunt, quod autem bimatam non expleant, inde capiunt argumentum. Nam postquam polypuli orti sunt, tum in aestate, tum sub Autumnum, haud facile invenias polypum grandem. At ante id tempus maximi sunt. Ubi igitur ova ediderint, sic consensescere atque debilitari utrumque affirmant, ut etiam a pisciculis exedantur, perfacile quoque abstra-*

abstrahi a cubilibus. Ante id tempus, nihil tale. Aelianus hoc Veneri adscribit, cui et Oppianus assentitur. Vivit tamen etiam in centum dissectus partes. *Natant* et pinnis et pedibus, et quidem obliqui. Pedes in eam porrigunt partem, quae capitis nomine appellata est, ita, ut cum natant, in adversum prospiciant, et caput ex adverso habeant. Sub aquis, ita in solido ingrediuntur, ut humoris beneficio suspensi fluctuent. In sicco (in sicco exeunt asperum, laevitatem odere) cum ambulatio cum pulsu et tractu fiat, alterum solum est in Polypi motu. Acetabulis enim jactis procul, ut, cuique applicuere id apprehensum tenent: tum brachiorum contractione corpus admovent, ita subvehunt sese in eam partem cui adhaeserunt.

Ingenium et sagacitatem si spectes, *ἀνόντος* quidem Athenaeus, brutum Plinius vocat, quod ad homines adnatet, nec persequentem fugiat: est nihilominus callidus et solers. Nam primo, omnia in domo comportat, adnantesque ad ea pisciculos venatur. Idem Conchas artificiose discuneat, et earundem carnibus vescitur. *Non sunt*, inquit Plinius, *praetereunda et L. Lucullo Procons. Beticae comperita de Polypis, quae Trebius Niger e Comitibus ejus prodidit, avidissimos esse Concharum; illas ad tactum comprimi, praecedentes brachia eorum, utroque escam ex praedante capere. Carent Conchae visu, omnique sensu alio, quam cibi et periculi. Insidiantur ergo Polypi apertis, impositoque lapillo extra Corpus, ne palpitatu ejiciatur, ita securi grassantur, extrahuntque carnes: illae se contrahunt, sed frustra, discuneatae. Tanta solertia, animalium hebetissimis quoque est. Colorem eum mutare, sic pisciculis imponere, vulgare; in eo non convenit, quod Theognis, Phocyllides, Ion, petrarum duntaxat mentiri colorem scribunt. Plinius vero et Antigonus ad similitudinem, ille loci, hic rerum, quibus appropinquat, quod et de arena Scaliger inuuisse videtur, eandem suscipere, prodant. Causas hujus rei diversi diversas assignant. Plutarchus id astu*

facere et quod corpus porosum et transparens habeat, ait. Alii, ut Theophrastus scribit, metui id assignant, ut cum hominis genae, pro varia cordis concitatione, hoc vel illo colore tinguntur. Bellonius, ob mollem pellem, quae facile deglubi potest, id fieri credit. Cujus colorem, nunc album (hunc assumere non posse, apud quosdam inuenies) mox rufum, postea lividum, mox variis coloribus distinctum videas. Huc pertinet et illud, quod apud Plinium extat. Polypum hamos appetere, brachiisque complecti, non morso, nec prius dimittere, quam escam circumferat, aut harundine levatum extra aquam: Monstro vero propiora sunt, quae Trebius Niger, apud eundem prodidit. *Cartejae, inquit, in Cetariis prodire assuetus, exire in lacus eorum e mari apertos, atque ibi falsamenta populari, convertit in se custodum, indignationem, assiduitate furti immodici. Sepes errant objectae, sed has transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate: Hi redeuntem circumvasere noctu: Concitique custodes expavere novitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, dein color muria obliti, odore diri. Quis ibi Polypum expectasset, aut ita cognosceret? cum monstro dimicare sibi videbantur. Namque et afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachiis clavarum modo incussos, aegreque multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput ejus dolii magnitudine, amphorarum quindecim capax, atque (ut ipsis Trebii verbis utar) barbas, quas vix utroque brachio amplecti esset, clavarum modo torosas, longas pedum XXX. acetabulis sive caliculis urnalibus, pelvium modo: dentes magnitudini respondententes. Reliquiae aservatae, miraculo pependere pondo DCC. Quae de alio, mercatorum res falsamentaque Puteolis depopulante, dicuntur, apud Aelianum vide.*

Quantum ad *usum* appositos olim mensis, nullum dubium. In convivio nuptiali Iphicratis, qui Cotys Regis

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Aelian. H. A. l. 13. c. 8.
Athen. Diopnos. l. 4.

Ufus.

gis Thracum filiam ducebat, erant centum. Mnesimachus in Hippotropho apud Athenaeum, eisdem apparat. Apud Graecos, quoque cum *Ἀμφοδρόμια* celebrarentur, ab amicis mittebantur. Durae tamen sunt carnis, et ad concoquendum difficilis. Ideo ligno contunduntur, vel ad lapidem atteruntur, ut fibrosae carnis durities frangatur. *Caput* suavissimi saporis esse perhibetur. *Caro*, si concoquatur, copiosum alimentum, sed succo crudo scatens, suggerit. Plinius muriam ex sese emittere, scribit, et ideo non debere in coquendo addi, et arundine secari: ferro enim infici, vitiumque trahere, natura desinente. Elix magis probantur quam affli. Philoxenus Dythiramborum Poëta, quod totum excepto capite devorasset, in aegritudinem incidit, et mortuus est. Idem Diogeni Cynico accidit, quod crudum * deglutivisset. Invenere et in *Medicina* locum. Polypo tuso et appposito fisti sanguinem, scripsit Plinius. Myrepsus in clibano cum lignis oleae eundem urit, donec in cinerem vertatur, pulveris unciam, cum dimidia Chalcanti miscet, et naribus ad tollendum Polypum insufflat. Secundum Hippocratem, tussi puerperii purgamenta purgant, bene ad concipiendum dantur, menses in vino albo suffocati, movent. Uteros molliunt, et in dislocatione eorundem bene praescribuntur. Ad Venerem stimulare, praeter Diphilum, Aeginetam, Dioclem, Alexis et Xenarchus apud Athenaeum testantur. Jovius vero, sale inveteratos Venetias ex Dalmatia et Illyrico deportari, et a senibus acetabula et extremitates cirrorum, ad sobolem procreandam expeti, scribit. Causam Mnesimachus in flatuositatem, Jovius in falsedinem, Aldrovandus in feminis copiam, quam suppeditant, conjiciunt.

Antipathia. *Inimicitias* cum Locusta, Cammaro, Congro, et Muraena exercet. Locusta cum in tantum payet, * ut si juxta viderit, omnino moriatur, quod et Aelianus prodidit. A Congris * laceratur. Muraena eidem dentium firmitate brachia † abscindit. Cum apud Epidaurum eadem seca-

Athen. Di-
pno. l. 9.

Plin. H. N.
l. 32. c. 10.

* Plutar. l.
An aqua
igne melior.

Hippocr. l.
de inter. af-
fect. de Na-
tura mulie-
bri etc.

* Plin. H. N.
l. 9. c. 62.

Aelian. H.
A. l. 10. c. 38.

* Plin. l. c.
† Aelian. H.
A. l. 1. c. 32.

ret Bellonius, ventriculos cirris Polyporum refertos comperit. Immo- biles manere si quis rutam conjiciat, Aelian. H. A. l. 1. c. 39.

Quantum ad *Differentias* et *Genera*, variant circa ea authores. Apud Athenaeum ex Aristotele et Speusippo, Heledonem, Polypodinem, Bolbotynen, et Osmylen, species Polyporum invenies. Apud eundem Nautili et Trepichrotis fit mentio. Aristotelis haec sunt verba, ex Scaligeri interpretatione. *Polyporum multa sunt genera. Unum genus est frequentissime summa aqua natans, quod et maximum est. Horum littoris accolae longe sunt majores, quam qui in alto degunt. Aliud genus parvorum, in vario sunt colore, neque esitantur. Item alia duo. Nam Eledona tum peculiari crurum longitudine: tum, quia molluscorum sola singularibus tantum acetabulis praedita est. Cum bina alii habeant. Et quam alii vocant Bolitaenam, alii Olientiam. Postremo alii duo in conchis. Unus, a quibusdam et Nautilus et Nauticus, appellatur, ab aliis autem ovum Polypi. Ejus testa pedunculo similis est cava: neque ei connexa natura. Is prope terram pascitur saepe numero: quare a fluctibus ejicitur in aridam, ubi elapsus de Concha, aut capitur, aut in humo perit. Hoc genus et pusillum est, et simile Bolitaenis. Alter in testa tanquam limax, is ex ea nunquam exit: sed interdum brachia exerit. Tantum Aristoteles: Quinque itaque Polyporum genera sunt, quorum duo in conchis haerent, tria, sine conchis conspiciuntur, inter quae levem et exiguam moderni differentiam esse putant. Eledone ἀπό τῆ ἐλέιν, quod comprehendat, vel ἀπό τῆ ἐαυτήν ἔδειν, quod se seipsam rodat, dicitur, ὄζωνα, ὄζολος, ὄσμυλος, a gravi capitis odore nomen habet: Osmylus adeo bene olet, ut Gyllius, nihil moscosius se sensisse, etiam tum cum mortuus esset, scribat. Pollux tamen inter cirros et caput fistulam gerere, e qua tetrum emittat odorem, prodidit.*

Bolitaena, quae *βολβοτήν*, Scaligeri olentia, vel potius Putilia dicitur. Gyllius eam, ut et *πολυποδίνη*, nomine ab

Aelian. H.
A. l. 1. c. 39.

Differentia.
Athen. l. 7.

Arist. H. A.
l. 4. c. 7.
Scalig. edit.

T.
2.
No

De

Arist.
part.
l. 4.

† A.
A. l.

Arist.
part.
l. 4. c.

Plin.
l. 9. c.
Arist.
ner.

ab Ofmylo duntaxat differre, scribit. Epicharmus apud Athenaeum, mare olere ait. Non alit eam Euripus: in Laconia frequens est. Illa Menulas Sepiolasque venatur. Ad Plin. H. N. venerem plus caeteris valet. Ex l. 9. c. 30. siccat a quibusdam, ut vestibus fragrantiam in arcis conciliet.

CAPVT II.

De Sepia.

TAB. I. 2. 3. 7. 8. Nomen.

Sepia, quae Thebanis *Opistholia*, Arabibus *Sarathan* et *Sarthan* audit, Graecis ita dicitur, non quod sepibus interclusa facilius capiatur, ut Isidoro placet, nec quod profuso atramento se sepiat, ne capiatur: sed quod atramento, veluti putrida quadam sanie, quam Graeci *σηπεδόνια* vocant, abundet.

Descriptio. Descriptionem quod attinet, multas cum Polypis, plurimas cum Loliginē, communes habet, partes quasdam etiam proprias. Cum Polypo convenit, quod pinnas exiguas habeat. Angustam esse, et per totum alveum circumductam apud Aristotelem legimus, ventrem tum figuratum tactu similem cum Loliginibus, sortitae sunt alveum corporis magnum, qui tamen Sepiae latior, Loligini longior; crura ¶ brevia; pedes supra dentes senos exiguos, eorumque novissimos duos infra, omnium maximos, promuscides binas longas acetabulo parte extrema bino asperiusculas, quibus veluti anchoris innituntur, seque tempestate urgente modo navigii stabiliunt, venantur, et praedam ori e longinquo admovent, pedes Plinius vocat. Vulvam quoque articulata[m] habent, ut bifida cernatur, cum Polypi rotundum conglobatumque uterum habeant. Proprium Sepiae est praeter fistulam inter caput et alveum prominentem, atramenti copia, et vel ideo quam caeteris major, quod vitam littoralem traducat, et nihil aliud quo sibi auxilietur habeat, cum Polypis et brachia, et mutatio coloris interviat. Continet hoc non ea quam *μύτιον* vocant, parte, Plutarchus vesiculam collo dependentem facit, sed infra ad alveum, qua intestinum petere incipit superiora, foramenque suum eadem obvolutum habet. Vocatur

hoc Galeno *θόλος υπόσαγμα* et *δτερον*, Aristot. de Nicandro *χολή*, Aeliano *ἀπόσφαγμα*. *sens. et sensat.* Aristoteles noctu praefulgere, ut quorundam piscium capita, addit. Habet et *Σήπιον*, in dorso, robustum et latum, inter spinam et os, mediam prae se ferens naturam, fungosam intra se complectens et friabilem corpulentiam. Athenaeus, et Dioscorides *ὄσρακον*, Columella testum vel testam vocavit. Exemtum id e Sepiae dorso, candidum est superiori parte, durum ac laeve: inferiore autem fungosa quadam medulla repletum, quae et leviter aspera, et ligni modo frequentibus venis distincta visitur. Germani *Fischbein* vocant. Saepe binum cubitorum magnitudine capiuntur.

In Ponto nullas *reperiri* Sepias, Plinius author est. In septentrionali Oceano degere, cum sint frigidae et exangues, mirum. Major earundem in Gallia quam Italia copia, major in Adriatico quam Tyrrheno mari. Archedstratus eas, quae prope Abderas et Maroniam capiuntur, laudat. Littoralem tantum vitam vivere, apud Aristotelem, cavernas maris incolere, apud Oppianum habemus.

Vicitat pisciculis, saepe et mugile, quem longis promuscibus venatur. Aliquando et majores pisciculos vincit.

Generatio sic perficitur. Coeunt corpora inter se amplexae, adaptantesque mutuo ex adverso narem (*μυκῆρα*) et brachia, quod ore coire et lingua Plinius falso dixit. Vere uterum foemina gerit, continet partum diebus quindecim: Ova statim candida specie grandinis: magnitudine myrtillorum grandiusculorum. Editis superinfundit de suo atramento. Itaque et nigra fiunt: et quasi glutino haerescunt inter se ad racemuli figuram. Mas quoque genituram suam

Aristot. de part. Anim. l. 4. c. 8.

Arist. H. A. l. 4. c. 1.

Aristot. de part. Anim. l. 4. c. 9.

Plin. H. N. l. 9. c. 28. Arist. de Gener. c. 8.

Locus.

Aldrov. l. 1. c. 4.

Arist. de part. l. 4. c. 5.

Victus.

Arist. H. A. l. 9. c. 37. et l. 8. c. 2.

Generatio. Plin. H. N. l. 9. c. 31.

Arist. H. A. l. 15. c. 17. Scalig. edit.

b effun-

effundit, qua illa et nigriora & duriora fiunt, atque augetur uuae ad acini magnitudinem: Ex candida fit Sepiola, exitque die quinto decimo cute obrupta, exitque in caput et ventre annexo, ut aves. Quanquam nexus ille umbilici nondum fatiscit. Crescente itaque Sepia, decrefcit albumen, ut in avium ovis vitellus, ac tandem deficit: Oculi Sepiolarum ut in caeteris quoque animalibus grandissimi. Perfecta jam Sepia cum est egressura, se membranula secare occipit. Sepiola perterrita et sterces edit, et rubescit. Parit vero juxta terram inter arundines et sicubi enata alga, aut aliud quidpiam e mari ejectum, ut materia sarmentorum aut lapides. Bimatum non comple- re Aristoteles prodidit.

Arist. l. c.
Plin. H. N.
l. 9. c. 51.
Arist. l. c.

Sexus.
Arist. H. A.
l. 4. c. 1.
l. 5. c. 12.

Sexus dignoscuntur facile. Ma- res prona sui parte nigriores sunt, partes omnes asperiores habent, et lineis intervenientibus varias, caudam etiam acutiorem. Foemina intestina continet duo veluti mammas, quae alvo dissecta facillime conspiciuntur.

Ingenium.
Plin. H. N.
l. 9. c. 29.
Arist. H. A.
l. 9. c. 37.

Plin. l. c.
Aelian. H.
A. l. 1. c. 34.
Philes in
Tambis.

Oppian.
Halieut. l. 2.

Ad *Ingenium* pertinet, quod percussae tridente foeminae auxiliatur mas: at foemina icto mare fugit: quod sola suo utitur atramento, non solum cum metuit, sed et abscondendi causa: quod ambo ubi sensere se apprehendi, effuso eodem, quod pro sanguine his est, infuscata aqua abscondantur: quod a collo acetabulum instar funiculi, quo hamus dependet, dimittit, et pisciculis mordendum exhibet, eodemque retracto praedam ad se adducit: quod denique tempestate urgente, propriis scopulis devincta flagellis haeret, et nativos dura connectit caute rudentes.

Habent ut olim ita et nunc in *Ci- bis* locum. Nam et cum Amphidromia celebrabantur, moenas cum Sepiis mollire, et plurimos cirros diligenter stringere solebant, et in Ipligratis nuptiis, assarum fit mentio. Optima putantur gravidae, mensibus inprimis Januario, Febuario, et Martio. Elixantur magna ex parte, assisque praefertur. Majores sale conservantur in Illyride, indeque Venetias deferuntur, ut et Genua Mediolanum. Ad Venerem ciendam quidam cum nucibus adhibent. Ova in siccum ejecta, nonnulli in sartagine coquant. Sethi difficulter concoqui, parumque in se continere succi, scripsit. Est et in *Medicina* earum *Ufus*. Ad dentium dolorem, cum ovorum putaminibus et oleo miscet Galenus. Hippocrates in morbis mulierum saepissime praescribit. Celsus et Dioscorides atramentum alvum emollire produnt. Ova urinam movent teste Plinio. Marcellus ad tincturas et maculas corporis abolendas ex iisdem remedium facit. Dentifriciis aptissimum est os Sepiae; quod et thoracis vitiis cum aqua potum prodesse Gellnerus scribit.

Ufus.

De Differentiis nihil occurrit. Ron- deletius pisciculum hunc, quem ita descripsit, Sepiolam vocavit. Sepiae, inquit, nascenti similis est, pollicis crassi magnitudinem non superat: octo pediculis constat: duas proboscides habet, nec sepium in dorso, nec gladiolum habet: utriusque lateri pinnula, veluti ala parva affixa est, rotunda, nec figura, nec situ pinnis Sepiarum et Loliginum similis, etc. Colore est vario, parvulis enim punctis in dorso notatur. Ore, oculis, fistula, partibus internis a Sepia non differt. Carne est molliore.

Differentia.

CAPVT III.

De Loligine majore et minore.

TAB. I. 4. 5.
Nomen.

Loligo major *τελιδος* Graecis, Gazae rem *τελιδος* vocaver. Quenam cum Polypo et Sepia communia habeant, capite de Sepia explicatum est: hoc solum addimus, Loliginum promuscides, Ligulas vocari Apule-

jo; ^{r.}

Apul. Apol.
jo; ^{r.}

jo; id vero quod durum ac solidum intus per corporis prona continetur, ζιφος, seu gladiolum dici. Differunt a Sepia, quod alveum, quem Aristoteles κολιδόν, Athenaeus ζοματίον vocat, longiorem habeat: & bina quidem conceptacula gerat, quae ventris ferunt speciem, sed alterum minus ingluviem imitetur et tactu discrepet, quoniam et Corpus totum carne molliore constat. Quin et praeter atramentum, quod prope mutim habet, gerit et succum purpurascensem, ὀχρὸν Athenaeus vocat, Oppianus ὀπέρουθρον, Gladiolus autem, quem Athenaeus ὄσρανον dixit, cartilagineus est, pellucidus, et ab una parte cultrum, ab altera calamum referens.

corneo gula praetenditur angusta, et usque ad stomachum longa, quem habet amplissimum, atque adeo ingluviem, quae hunc praecedit. *Loliginis minoris* descriptionem, quae fere nihil ab ista differt, vide apud eundem.

Reperiuntur in profundo* mari, etiam prope † Euboeam, quin et in Ponto, in quo nulla Sepia. In nostro mari, inquit Plinius, quinum* cubitorum capiuntur. *Victitant* piscibus: nec a Cancris, Paguris et Astacis abstinent; diligenterque, quicquid in stomachum dimiserint, rostro, quod robustissimum habent, atterunt.

De *Coitu* idem in Loliginibus occurrit, quod in Sepiis diximus. Pariunt in alto, et conferta ova edunt. Apparent haec gemina, quod vulva earum ita articulata sit, ut bifida cernatur. Neque his bimatu* longior vita. Mas a foemina differt, quod intus meatus duos habeat, quibus mas caret, sicuti in Sepiis evenit. Non tantum suis pinnaculis natant, † sed etiam iisdem extra aquam se efferentes volitant: et saepe tanta multitudine, ut, quod ex Trebio Nigro Plinius prodidit, navigia quoque demergant. Dum volitant tempestatem praenunciant, quod caro ipsarum nuda et glabra, frigoris quoque sit impatiens, ut Plutarchus prodidit.

Ufus Loliginum ut olim in Cibis fuit, sic nunc est. In coena lauta appositos Pherecrates apud Athenaeum testatur: Scholiastes Aristophanis, et Suidas inter viles reponunt. Praeferuntur gravidae, et quas Ambra- cia dedit, Romae mensibus frigidis laudantur. Et assarum, et in sartagine coctarum, Athenaeus meminit. Antiphanes farcta delectatur. Deterius jus sine atramento confici opinantur. Quomodo sapidiores reddantur, vide Aldrovandum. In *Medicina*, stomachicis convenire in cibo apud Galenum legimus. Torminosis affatas prodesse Marcellus Empiricus prodidit.

Oppian.
Hal. l. 3.

Aldrov. de
Mol. l. 1. c. 6.
Descriptio.
Bellon. de
Piscib. l. 2.

Locus.
* Arist. de
part. l. 4. c. 4.
† Athen. l. 7.
Dipn.
* Plin. H. N.
l. 9. c. 15.
Idem l. 9.
c. 30.
Victus.

Generatio.
Plin. l. 9. c. 5.
Arist. de
gener. l. 3. c. 8.

* Plin. H. N.
l. 9. c. 3.

* Plin. H. N.
l. 9. c. 29.

Plut. qu.
natur. 18.

Ufus.

Galen. de
Comp. sec.
gen. l. 1.

CAPVT IV.

De Lepore marino.

TAB. I. 6.
Nomen.

LEPVS marinus, Graecis λαγώς et λαγώος θαλάσσιος, a colore leporis terrestris, quem εμπέριον vocant, nomen fortitus est. Monspelienses ebrium vocant, quod vivus colore ex rubro nigricante fit, quali plerumque ebrui conspiciuntur. Mortuus ex fusco albicat.

Descriptio.

Varie a veteribus describitur, qui eum modo ossae informi, ut Plinius, modo cochleae testa exemptae ut Aelianus; modo Loligini parvae, carneam si respicias, ut Dioscorides, asfimilarunt. Apulejus caetera exoffem, duodecim tamen numero ossa ad similitudinem talorum suillorum connexa et catenata gerere, reliquit.

Aelian. H.
A. l. 2. c. 45.

Apulej. in
Apologet.

Differentia.

Rondeletius tria genera descripsit. Primum genus maxime lethale est, cochleae nudae admodum simile, maxime posteriore corporis parte. Os habet in dorso veluti Sepia, volutae instar contortum, qua parte caudam spectat; in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alveum ambientes replicatas: mox cornicula duo carnosā, qualia sunt in cochleis, altera tantum capitis parte Zygenae caput imitatur: altera parte foramen est, per quod carnosam quandam substantiam exerit, quam etiam pro arbitrio retrahit. In harum duarum partium medio rima est pro ore, atramento et reliquis partibus internis loliginem refert. Idque in hoc genere est mirabile, quod cum in omnibus animalibus partes sinistrae dextris similes sint, in hoc sint valde dissimiles, ideo ossa informis merito dicitur. Odore est pisculento tetroque. Alterum genus superiore est majus, partibusque et aliis superiori simile, sed parte priore duas latas appendices carnosas habet, in quarum medio rima est. Paulo infra cornicula duo, qualia in superiore descripta sunt, nisi quod acutiora et breviora sint. In dorso os nullum, neque posterior pars, cochleae exenteratae similis est. Hujus posterioris partis utroque latere, veluti in Sepia pinnae sunt magis replicatae et expansae. Tertium ge-

neris prona et supina pars exhibetur. Quod in partis supinae medio conspiciatur, est os: Supraposita ori pars alveus, qualis in Sepiis, ovi figura, sed in ambitu crenatus. Ori subjecta pars membrana est tenuis, carnosā, magis expansa in rotundum, cujus ora fimbriata est, fimbriae nigrae sunt. Intus cerebri nigri parum est, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur intestinum instar capreolorum vitis convolutum. In medio substantia quaedam est fungosa, succum fuscum continens, fortassis μύζων cum atramento suo. Toto corpore est splendido: Crystallum vel pituitam concretam congelatamque dixeris. Odore est ingrato et pisculento nauseamque movet. Hoc genus Bellonius pro communi lepore descripsisse videtur. Fulvum inquit leporis terrestris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare divagatur, tamen pinnis careat. Pellucidum habet corpus ovi anserini magnitudinem non excedens, quod pro lubidine huc et illuc transfert. Septem habet appendices innumeris promuscidibus stipatas ex Indico in cyaneum vergentes, quibus sugendo corpori alimentum suggerit: appendicum autem substantia fungosa est. Ex aqua emergens naturam suam emittit, et in seipsum concidit. Linguam demorsus vellicat ut ari radix, paulo tamen remissius, etc.

Addit Aelianus et Indicum, quod ex omni parte ad terreni leporis similitudinem accedit, praeter pilos, qui spinosi et erecti. Tertium illud genus in alto mari degit, ideoque rarissime capitur. Primum in stagnis marinis lutulentis, et alga limoque vescitur. Frequentes inter Cycladas insulas occurrere Bellonius prodidit. Dari in hoc genere marem et foeminam apud Plinium habemus. Cum ad Rondeletium delatus esset, qui lingula carnosā careret et ore in dorso, marem esse judicavit, primo loco descriptam foeminam, quod in ea Polyporum ovis simile quid reperiretur.

Aelian. H.
A. l. 16. c. 19.

Plin. H. N.
l. 22. c. 1.

Adhi-

Arist. H. A. 1. 5. c. 17.
1. 8. c. 17.
Ufus.
Plin. H. N. 1. 9. c. 37.

lent inter se depugnant, istis cum aliis, quod denique vere et autumnopost partum operculum exuant.

rum gerunt. Grati sunt saporis, sed durae carnis, ideo coctionis arduae.

In Medicina, ad canis rabidi morsum, tabem, et fevidorum humorum deustionem conferre, Lemnius tradidit.

Athen. Di-
pno. 1. 3.
Lem. de Oc-
cult. Natur.
1. 3.

TITVLVS II.

DE CRVSTATIS IN SPECIE.

CAPVT I.

De Crustatis caudatis.

ARTICVLVS I.

De Locusta.

Tab. II. 1.
Nomen.

Crustata in Caudata et Rotunda optime dividemus. Illa sunt, *Locusta*, *Astacus* et *Squilla*. *Locustam* Isidorus, a pedum longitudine dici putat. Graecis est *καράβος*, *παρὰ τὸ τῆ κεφαλῆ βεῖνεν*, quod capite incedat, vel eo sit multum prominente, *καράβις* apud Trallianum, Hefychio et Varino *Διγλήρος* a caudae motu, *καβάρεος* et *κηραφίς*. Ab aliquibus *γραφίαι*, ab aculeis, *πρὸς τὸ γραφεν καὶ χαράττεν*, id est, ad scribendum et sculpendum idoneis. Aristophanis scholiae *παγέρος τὸ παρὲ ἡμῶν καράβος* exponit. Hirto asperoque sunt corpore.

sine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinque desinens, natandi causa, ei tanquam remo innititur, et in ea totius corporis robor situm est, quod experieris, si ea parte *Locustam* apprehendas. *Dentes* habent primores binos majusculos et *gulum* ante ventrem exiguum, in quo nonnulli dentes, et similis muti humor. *Cor* ex nigro rufescere observavit Bellonius. Mare cum excipiunt ore, transmittunt id ad suas branchias, quarum plures quam alia crusta intercepta obtinent. Praeterea *meatus* pectore dependet usque ad exitum excrementi: is pro vulva foeminis est: genitale vero semen continet in manibus. Jacet autem in concavo carnis, ita ut interjaceat caro. Nam intestinum ad partem curvam situm est, meatus ille ad cavam; non alio modo quam in quadrupedibus continetur. Neque vero id alia specie est in masculo et foemella, sed utrisque et tenues et candidi, ac pallidum continent humorem. Et utrisque eadem origo a pectore. Quem Aldrovandus appinxit dorsum habebat inter atrum et caeruleum medium, dentem superiorem triplo majorem inferiore. Uterque intus tuberculis caret, et utrinque est acutus.

Arist. H. A. 1. 4. c. 2.

Description.

Duo eis ante oculos cornua magna, initio aspera et aculeata, deinde rotunditate praepilata, (*κέντρα* Oppianus et Aelianus, Aristoteles *κέρτα*, nos antennis vocamus) in exortu crassissima, quae paulatim magis ac magis ita gracilescunt, ut tandem tenuissimum cirrum desinant, in omnemque partem pili instar flecti possint. *Oculi* cornei semper prominentes, et exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutissimis firmissimisque utrinque tanquam propugnaculis muniuntur. *Oris* lateribus additae appendiculae tanquam parvi pedes ad tutelam. *Dorsum* asperissimum est et aculeatum, velut e fronte aculeus magnus eminet. In lateribus *branchias* habet veluti e pilis coagmentatas, *pedes* utrinque quinos annumeratis extremis chelis, quas Gaza modo forcipes denticulatos modo brachia forcipata interpretatus est: flectunt eos in obliquum, ut chelas introrsum. *Cauda* laevis et

Reperiuntur in mari, circa Sigaeon in primis Athon et Ligustico. In Indico quatuor sunt cubitorum. Hyeme vero aprica littora sectantur, aestate in opaca gurgitum recedunt, petrosisque locis vivunt. In Ligustico nigricantes Pierius Valerianus conspexit.

Locus.

Plin. H. N. 1. 9. c. 3.
Arist. H. A. 1. 5. c. 17.

Victus